

Parengė

Vyresnioji specialistė Regina Vasiliauskienė
El. paštas regina.vasiliauskiene@smm.lt
Tel. (8 37) 537 182

Virginija Limanauskienė, Kauno technologijos universitetas
Rūta Jurkonienė, Lietuvos sveikatos mokslų universitetas

Europos šalių profesinio švietimo sistemų tyrimas

Pateikiame šiuo metu vykdomo projekto 7EU-VET „Septynių Europos šalių profesinio mokymo sistemų išsami tyrimo metodologija“ (*Detailed Methodological Approach to understanding the VET educational system in 7 European countries, 2010–2012*) tyrimo kai kuriuos nacionalinius rezultatus. Tyrimu siekiama nustatyti, kokie veiksniai daro įtaką profesinio švietimo sistemų patrauklumui ir efektyvumui.

2011 metais septyniose Europos šalyse apklausta daugiau negu 15 tūkstančių profesinių mokyklų mokinių. Apklausoje dalyvavo 43 Lietuvos profesinio mokymo mokyklų ir centrų 2 709 mokiniai.

Europos šalių profesinių mokyklų 17–18 metų mokinių socialinių demografinių charakteristikų palyginimas

Visose šalyse profesinėse mokyklose mokosi daugiau vaikinių negu merginų. Lyginant su kitomis šalimis Lietuvoje mokosi *kur kas daugiau vaikinių negu merginų* (62 proc. ir 38 proc.), o Austrijoje, Vokietijoje, Jungtinėje Karalystėje pagal lytis skirtumai nedideli. Lietuvoje yra *tolygus mokinių pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą*: iš kaimo – 30 proc., mažų miestų – 35 proc. ir iš didmiesčių – 35 proc., lyginant su Austrija, Vokietija ir Slovėnija daugiausia mokinių gyvena kaimo vietovėse, tik Jungtinėje Karalystėje – daugiausia mažuose miestuose. Lietuvoje ir Graikijoje pagal *pramonės sektoriaus programas mokosi daugiau* mokinių negu paslaugų sektoriaus, o Latvijoje, Austrijoje, Slovėnijoje ir Jungtinėje Karalystėje – priešingai.

Į klausimą, ar Jums patinka mokytis, teigiamai atsakė tik mažiau negu trečdalis visų šalių mokinių, išskyrus Jungtinės Karalystės mokinius. Analizuojant tokio atsakymo priežastis, Austrijos tyrėjai iškėlė hipotezę, kad mokiniai *mokymusi laiko rengimąsi egzaminams ir atsiskaitymams*, o ne praktinius bendrojo ugdymosi darbus ir lavinimąsi profesijos srityje, todėl taip atsakė į klausimą.

Lietuvos mokiniai, gyvenantys finansiškai sunkiai, geriau vertina savo mokyklos kompiuterinę bazę ir karjeros patarėjų, mokytojų pasirengimą, pagalbą negu pasiturintys mokiniai. Tuo tarpu *gyvenantys komfortiškai – prasčiau vertina mokytojus*.

Mokinių dabartinės profesijos mokymo programos pasirinkimas

Analizuojamoje grupėje Lietuvoje *daugiausia mokinių mokosi pagal pirminio profesinio mokymo programas*, skirtas turintiems pagrindinį išsilavinimą ir suteikiančias galimybę įgyti vidurinį išsilavinimą, nedidelė dalis mokosi pagal pirminio profesinio mokymo programas, skirtas asmenims, turintiems pagrindinį išsilavinimą, ir dar mažesnė dalis – turintiems vidurinį išsilavinimą. Daugumos respondentų mokymo programų trukmė – 3 metai.

Galima daryti išvadą, kad visos Lietuvos švietimo sistemos struktūroje profesinis išsilavinimas *laikomas žemesnio prestižo išsilavinimu*, nes į profesines mokyklas dažniausiai stoja žemais pažymiais vidurinį išsilavinimą įgiję arba pagrindinį išsilavinimą turintys mokiniai.

Populiariausios yra gamybos sektoriaus (ISCO kodas 72 kvalifikuotas darbininkas ir amatininkas) automechaniko, mechaniko, šaltkalvio, suvirintojo ir paslaugų srities (ISCO kodas 51 paslaugų sektoriaus darbuotojas) floristo, kirpėjo, kosmetologo, konditerio, virėjo profesijų mokymo programos.

Mažiausiai yra besimokančių pagal žemės ūkio darbininkų, slaugytojų, žuvininkystės darbininkų profesijų programas mokinių (kiekvienos profesijos mažiau negu 0,5 proc. apklaustųjų). Taip pat nedaug apklaustųjų mokosi pagal baldžiaus, staliaus, siuvėjo (ISCO 74 kvalifikuotas darbininkas ir amatininkas), įrenginių ir mašinų operatorių ir surinkėjų (ISCO 81), fotografų, nekilnojamojo turto specialistų profesijos programas.

Nustatyta, kad profesinės mokyklos Lietuvoje *labai mažai* rengia kvalifikuotų žemės ūkio darbininkų.

Veiksniai, lemiantys programos pasirinkimą

Atsakymų santrauka pateikta paveiksle.

Daugiau negu pusė apklaustų mokinių pasirinko savo profesijos mokymosi programą labiausiai dėl to, kad ji *suteikia gerą pagrindą tolesnei profesinei veiklai* ir patinka jiems. Mokytojų rekomendacijos renkantis profesinio mokymo programas svarbesnės atrodo pažangiems mokiniams ir didesniai skaičiui mokinių, gyvenančių didmiesčiuose negu miesteliuose ir kaimuose. Tačiau apskritai *mokytojų rekomendacijos* mokiniams yra *mažiausiai svarbios*.

Daugiau vaikinių negu merginų rinkdamiesi profesinio mokymo programą trokšta, kad *profesija jiems patiktų*, ir jiems didesnę įtaką daro *draugų pasirinkimas*.

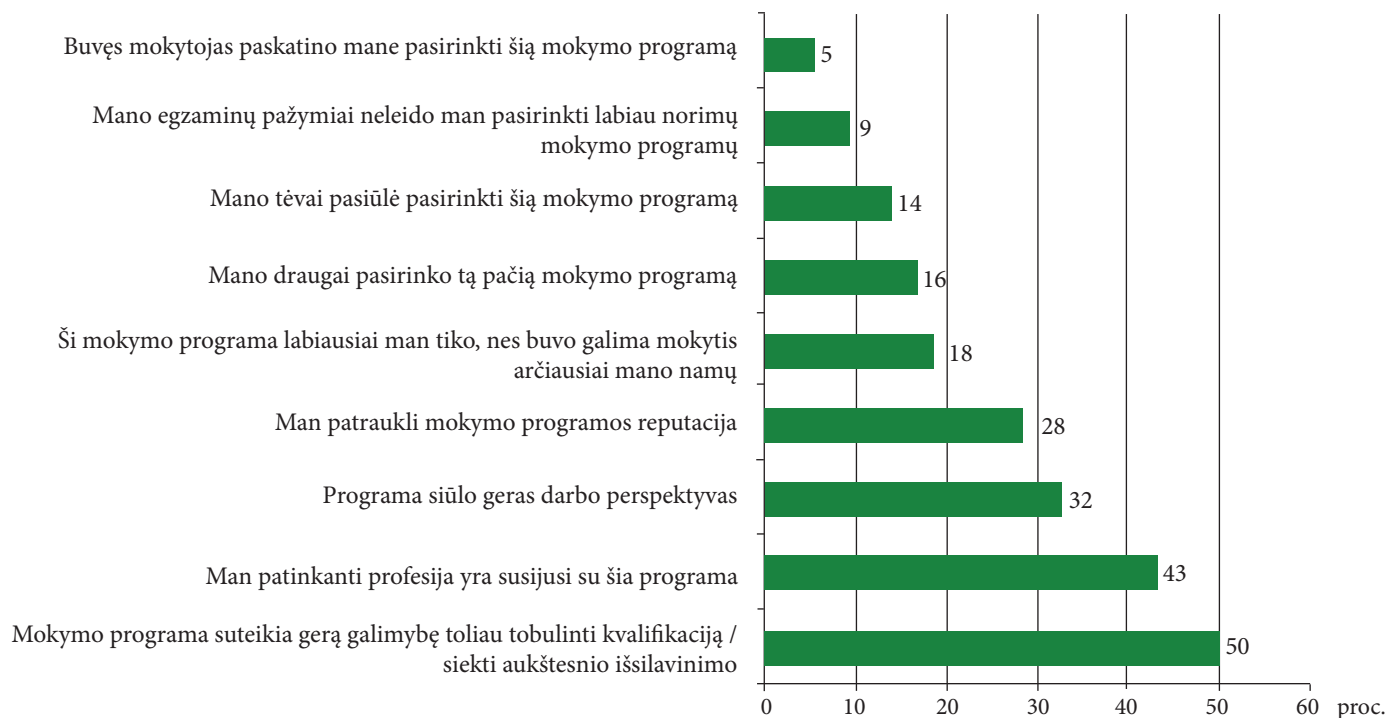
Daugiau merginų turi motyvaciją mokytis ir siekia savo tikslų, joms yra svarbus *profesijos prestižas* ir *įgyta kvalifikacija*, jos siekia bendradarbiauti ir turėti gerus santykius su kolegomis.

Teigiamai vertina savo dabartinę mokymo programą įvairiais aspektais tik *maždaug pusė* apklaustųjų. Tarp jų *labiausiai patenkinti* savo profesine mokykla yra *gyvenantys didmiesčiuose*, po jų – gyvenantys kaime ir *mažiausiai patenkinti* savo mokykla – mažuose miestuose gyvenantys mokiniai. Gerais pažymiais besimokantys mokiniai gerai vertina ir mokymo programą. Tikėtina, kad jei leidžia finansinė šeimos padėtis, mokiniai iš mažų miestų važiuoja mokytis į mokyklas didmiesčiuose.

Mokinių požiūris į gyvenimo tikslus ir karjerą

Tikslų siekimo įvertinimo rezultatai pateikti lentelėje. Apklaustiems Lietuvos mokiniams *svarbiausias aspektas* planuojant karjerą yra *geri santykiai* su kitais (šeima ir draugais). 74 proc. apklaustųjų siekia šio tikslo gyvenime. Lentelėje pateikiamas procentas apklaustų Lietuvos mokinių, kurie sutinka su atitinkamais teiginiais apie profesinę veiklą ir gyvenimo tikslus.

Dabartinės programos pasirinkimo aspektai

Lietuvos mokinių dabartinės profesinio mokymo programos pasirinkimo aspektai

Tikslai	Iš viso siekia (proc.)
Sukurti ir palaikyti gerus savitarpio santykius su kitais (pvz., šeima ir draugais) (svarbiau ***Merginoms ir paslaugų sektoriaus programų mokiniams)	74
Gerai sutarti su kolegomis (svarbiau ***Merginoms ir paslaugų sektoriaus programų mokiniams)	72
Turėti darbą, kuris suteiktų man pasitenkinimą	71
Būti atsakingam darbe	68
Turėti galimybę darbe išmokti naujų dalykų	67
Įgyti garantuotą darbą	65
Pasiekti aukštą socialinę padėtį	62
Turėti pakankamai laisvo laiko gyvenime daryti kitus dalykus	59
Gauti darbovietėje įdomių užduočių	56
Gauti dideles pajamas	56
Gerai susipažinti su užduotimis ir veikla, susijusiomis su profesija	44

(* p<0,05; **p< 0,01; ***p<0,001) – statistinio reikšmingumo lygmenys.

Išvados

Labiau išsilavinusi šeima daro didesnę įtaką mokinio akademiniam pasiekimams, individualiems tikslams, sprendimams jam renkantis profesinę programą, nes tokios šeimos vaikai:

- turi aukštesnį išsilavinimą;
- dažniau atsižvelgia į savo tėvų patarimus mokytis pagal tam tikrą programą;
- siekia geriausių pažymių ir jiems patinka mokytis;
- geriau vertina savo gebėjimus bendrauti, siūlyti idėjas.

Daugiau dėmesio reikia skirti mokinių tėvų švietimui, informavimui apie mokymosi ir darbo rinkos perspektyvas.

Daugiau informacijos apie tyrimą rasite projekto 7EU-VET portale: <http://www.7eu-vet.org>

Duomenys yra laisvai prieinami Liubljanos universiteto sociologinių duomenų archyve: <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/euвет12/>